

Lesbrief *Anton kan toveren*

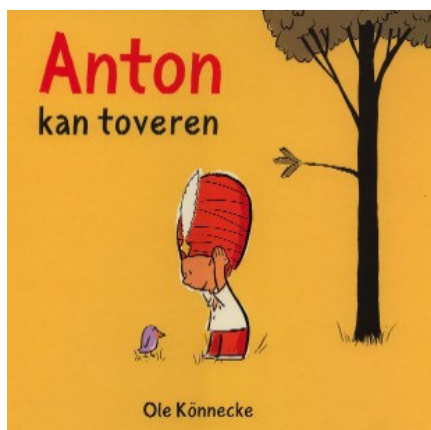
Van 21 t/m 31 januari vinden de Nationale Voorleesdagen 2009 plaats. Doel van De Nationale Voorleesdagen is het bevorderen van het voorlezen aan kinderen die zelf nog niet kunnen lezen. Voorlezen aan kinderen is belangrijk. Het prikkelt de fantasie, ontwikkelt het taalgevoel, vergroot de woordenschat en draagt bij aan hun interactieve vaardigheden. Maar vooral: het bezorgt de kinderen heel veel plezier!

Het Expertisecentrum taal, onderwijs en communicatie (Etoc) ondersteunt het doel van de Nationale Voorleesdagen van harte en biedt u in deze lesbrief een aantal suggesties rond het prentenboek van het jaar: *Anton kan toveren*.

Over het prentenboek van het jaar: *Anton kan toveren* (Ole Könnecke)

Anton heeft een toverhoed. Denkt hij. Hij probeert een boom weg te toveren maar dat lukt niet. Het vogeltje dat op een van de takken zit, lukt dan weer wel. Denkt hij. Dolgelukkig rent hij weg tot hij zijn vriend Lucas tegenkomt. Die gelooft niet dat Anton kan toveren, dus probeert Anton hem weg te toveren. Ook deze keer lukt het. Denkt hij. Maar Lucas mag niet weg zijn dus probeert Anton hem terug te toveren. Het is echter niet Lucas die verschijnt maar het vogeltje. Anton zet zijn hoed over het vogeltje en net dan komen de meisjes aan, met Lucas. Laura's vogel is weg en iedereen helpt haar zoeken. Maar Anton belooft om de vogel terug te toveren. Wat hem nog lukt ook. Denken de anderen...

<i>Auteur</i>	Ole Könnecke	<i>Aantal blz.</i>	32
<i>Illustrator</i>	Ole Könnecke	<i>ISBN</i>	9789090213521
<i>Uitgever:</i>	Davidfonds/Infodok - Gottmer	<i>Jaar</i>	2007
<i>Vertaler uit...</i>	Duits: J.H. Gever	<i>Leeftijd</i>	+ 3
<i>Originele titel</i>	Anton kann zaubern	<i>Prijs</i>	€ 12,50
<i>Thema's</i>	toveren, vriendschap		

Lessuggesties rond *Anton kan toveren*

Het prentenboek *Anton kan toveren* biedt goede mogelijkheden voor interactief voorlezen. In deze lesbrief geven we enkele suggesties voor de verschillende fasen van het voorlezen:

1. De oriëntatie: in deze fase laat u de kinderen kennismaken met het boek en het thema.
2. Het voorlezen: tijdens het voorlezen laat u de kinderen reageren en besteedt u aandacht aan moeilijke woorden.
3. De afronding: samen met de kinderen kijkt u terug op het verhaal.
4. De verwerking: in deze fase gaan de kinderen (zelf) met het boek aan het werk.

Vorbereiding

- Lees het boek van tevoren goed door en let daarbij ook op de woorden die u aan de orde wilt laten komen voor woordenschatuitbreiding. Hieronder bij 'Oriëntatie' vindt u een overzichtje van relevante woorden. Vanuit het verhaal zijn dat in elk geval: *toveren* en *vogelkooi* en ook de begrippen *zichtbaar - onzichtbaar* en voor peuters: *groot - klein*.
- Bedenk hoe u de betekenissen van de woorden gaat uitleggen/voordoen/laten zien en welke materialen u daarvoor nodig heeft. Verzamel deze materialen, bijvoorbeeld een grote hoed of een toverstaf.
- Richt het klaslokaal of de leeshoek in, in de sfeer van het boek. Of maak een verteltafel rondom het boek.

1. De oriëntatie

Er zijn verschillende manieren om een prentenboek te introduceren. Belangrijk bij de introductie is dat (1) de voorkennis rondom het thema/boek geactiveerd wordt, (2) enkele belangrijke woorden uit het boek al aan de orde komen en (3) de kinderen nieuwsgierig worden naar het verhaal. Hieronder staan enkele suggesties:

- Introductie met een voorwerp dat te maken heeft met toveren. Bijvoorbeeld een toverstaf. *Wie weet wat het is? En wat kun je daar mee doen?*
- Introductie via een spannende activiteit met voorwerpen, waardoor de nieuwsgierigheid van de kinderen wordt gewekt. Omdat het verhaal gaat over dingen die zichtbaar en onzichtbaar zijn, kunt u een grote hoed nemen en daarmee dingen weg of juist te voor schijn 'toveren'. Tover bijvoorbeeld een knuffeltje (vogeltje) weg door de hoed over het knuffeltje te plaatsen. Maak zo dingen zichtbaar / onzichtbaar.
- Het is natuurlijk heel spannend als de juf of meester zelf kan toveren! Studeer een eenvoudige goocheltruc in waarmee u de kinderen kunt verrassen. Bijvoorbeeld: water uit een pen toveren. U vindt deze truc in de bijlage van deze lesbrief.
- Houd een gesprek naar aanleiding van de kaft van het boek. Pak het prentenboek erbij. Vraag wie het boek al kent: die mag nog even niks verklappen! Laat de kinderen beschrijven wat ze zien. Vraag: *Waar denken jullie dat het boekje over gaat?* Lees de titel (een paar keer) voor. *Waar denken jullie dat het boekje over gaat?* Laat de kinderen niet alleen fantaseren, maar vraag ook waarom ze iets denken.
- Voer een gesprek met de kinderen over 'toveren': *Wat is toveren? – er is iets wel en dan beweeg je met je handen/ zeg je een spreuk en dan is het weg.. en andersom! Wie kan er toeveren?* Misschien zijn er wel kinderen die trucjes kennen. Of hebben ze wel eens een goochelaar gezien. Laat ze er over vertellen. Vertel tot slot dat u een verhaal gaat vertellen over een jongetje dat gaat toveren.

Voor taalzwakke leerlingen is het goed om voor het voorlezen de belangrijke woorden te bespreken. Dit kan eventueel met een klein groepje kinderen apart. Belangrijk is daarbij dat de woorden herhaaldelijk gebruikt worden en dat de kinderen de woordbetekenissen ervaren.

- Praatplaat goochelaar (let op: officieel iets anders dan een ‘tovenaar’) die een konijn uit een hoek tovert. *“De dingen die goochelaars doen, zijn nooit echt. Eigenlijk word je bij de neus genomen waar je zelf bij bent. Toch vinden mensen de trucs van goochelaars leuk. Juist omdat ze niet weten hoe het werkt. En misschien wel omdat ze stiekem toch geloven dat het kan!”*

Centrale woorden:

<i>toveren</i> –	<i>iets toveren</i> iets opeens te voorschijn brengen of in iets anders veranderen. Vaak maakt de tovenaar een <i>gebaar</i> of spreekt hij een <i>toverspreuk</i> uit.
	<i>iets wegtoveren</i> – iets door toveren laten verdwijnen
	<i>iets te voorschijn toveren</i> – iets door toveren laten verschijnen
<i>toverspreuk</i>	de woorden die een tovenaar zegt om te toveren, bijvoorbeeld <i>hocus pocus</i> of <i>simsalabim</i> ...
<i>toverhoed</i>	hoed die een tovenaar draagt en waar hij dingen uit kan toveren
<i>toverstokje</i>	stokje dat een tovenaar soms gebruikt om te toveren - <i>toverstaf</i>
<i>tovenaar</i>	iemand die tovert
<i>goochelen</i>	trucjes uithalen waardoor het lijkt of je tovert
<i>goochelaar</i>	iemand die goochelt
<i>gebaar</i>	beweging met je handen
<i>vogelkooi</i>	hokje met <i>tralies</i> waar een vogel in kan wonen (echte kooi of afbeelding gebruiken)

2. Het voorlezen

Lees het verhaal voor. Onderbreek het verhaal af en toe om de kinderen gelegenheid te geven te reageren of om een vraag te stellen. Stel zelf ook af en toe een vraag, zie de suggesties hieronder. Laat kinderen af en toe voorspellen hoe het verhaal verder zal gaan.

Een valkuil is dat een les ‘interactief voorlezen’ wordt beheerst door het stellen van vragen. Probeer als voorlezer zo terughoudend mogelijk te zijn, waardoor de kinderen veel ruimte krijgen om te reageren. Kinderen reageren sneller bij ‘aarzeling’ van de voorlezer.

Suggesties voor vragen bij het boek:

- Volg het vogeltje – *Wat gebeurt er met het vogeltje?*
- Over het toveren – *Wat gebeurt er met Lucas als Anton tovert? Wat gebeurt er met het vogeltje als Anton tovert? Ziet Anton dat? Hoe komt dat?*

Maak het verhaal levendig door een gevarieerd stemgebruik, bijvoorbeeld door hard en zacht af te wisselen en bepaalde zinnen en woorden met meer nadruk voor te lezen.

3. De afronding

Er zijn verschillende manieren om het voorlezen af te ronden.

- Praat met de kinderen over de belangrijkste gebeurtenissen in het verhaal: Kan Anton echt toveren? Hoe weet je dat? Wat denkt Anton zelf? Waarom denkt Anton dat hij kan toveren?
- Blader het boek nog eens door en besteed aandacht aan de centrale woorden en begrippen, en aan het feit dat de kinderen meer weten dan Anton. Wij weten dat Anton niet echt kan toveren, maar weet Anton dat ook?

- Laat de kinderen het verhaal opnieuw vertellen. Eventueel met behulp van de toverhoed, het vogeltje en de vogelkooi.

4. De verwerking

Hieronder staan enkele suggesties voor verwerkingsactiviteiten.

Rond het voorlezen

- Herhaal het interactief voorlezen in kleine groepjes.
- Neem het verhaal op een bandje of mp3 speler op voor de boekenhoek of de luisterhoek. De kinderen kunnen dan zelf meebladeren in het boek en naar het verhaal luisteren.
- Laat de kinderen het verhaal naspelen met de voorwerpen (toverhoed, vogeltje, vogelkooi).

Rond de centrale woorden

- Houd een kringgesprek over toveren. Wat zou je leuk vinden om te toveren?
- Les/werkje over *zichtbaar – onzichtbaar*.
- Toverspel: Spulletjes onder een doek leggen. Wat is er weg getoverd; wat is er bij getoverd?
- Betover de kinderen. Spreek een toverspreuk uit en zwaait met de toverstok Hokus Pokus pilatus pas, ik wou dat je een kikker was. De kinderen beelden dit uit. Tover ze aan het eind natuurlijk wel weer om in kind!
- Dans en zing samen op een liedje over toveren. Bijvoorbeeld *‘Iedereen kan toveren!’* van K3, *TiTaTovenaar, de Heks van Sierkonfleks*, of *Timpe Tampe Tovenaar*
Timpe Tampe tovenaer
Timpe Tampe tovenaer, kom vertoon je kunsten maar.
Timpe Tampe tovenaer, wij zijn klaar.
Hatjie Kiele kiele knotsie bom
bim bam basie paardeblom
'k maak van jullie olifanten (laat kinderen zelf het dier kiezen)
bim bam bom

Knutselen en tekenen

- Toveren met wasco. Laat de kinderen eerst een blad helemaal vullen met alle kleuren van wasco: hoe meer kleur hoe beter. Daarna overtekenen met zwarte wasco of overschilderen met zwarte plakkaatverf. Laten drogen en daarna de wasco of verf wegkrassen en door het krassen een tekening maken.
- Toverhoed of toverstokje maken.

Voor kleuters

- Toverspreuken bedenken. Wiede wiede weis, ik tover een paleis! Wiede wiede woos, ik tover nu een poes! (Daarna een tekening bij de spreuk maken).
- Richt een verkleedhoek in rond thema ‘toveren’ met tovenaarskleren en – spullen.

Andere prentenboeken bij het thema:

Ingrid & Dieter Schubert, **Platvoetje**

Nikki vindt 's ochtends op de wastafel een heksje zo groot als haar tandenborstel. Ze heet Platvoetje en heeft heel grote voeten. Daar wordt ze door de andere heksen zo mee geplaagd, dat ze niet meer naar hen terug wil.

Ingrid & Dieter Schubert, **Abracadabra**

De dieren in het bos zijn ten einde raad. De tovenaer Macrobius tovert vleugels aan

de kikker, ganzenpoten aan de vos en een vossenstaart aan de egel. Een boek vol visuele tovenaarskunsten.

Guido van Genechten, **Tito Tvenaar**

Tito vindt Hecko fantastisch. Hij kan echt toveren. Met alleen wat toverpoeder, een toverstokje en een grappige toverspreuk haalt hij de gekste dingen uit zijn hoge hoed. Tito wil dat ook kunnen. Maar hij is verlegen en onzeker. En met zijn eigen hoedje lukt het helemaal niet. Durft hij in de leer te gaan bij Hecko?

Spee, G. (2005). **Ik kan toveren!**

Sjon laat op het strand zien hoe goed hij koekjes weg kan toveren. Maar Sjaan kan ook toveren.

Straaten, van, H. (2005). **Eend tovert een taart.**

Nadat Otter een hoed heeft gevonden beweert Eend dat het een toverhoed is en dat hij wel een taart kan toveren. Dat willen de anderen wel eens zien!

Harker, L., Hadders, I. & Taylor, M. (2005). **Fleurs droom.** Als Fleur 's nachts wakker wordt, toveren zeven feeën voor haar een droomwereld met een prins, prinsessenkleding en koets.

Pieter Feller, **Kolletje tovert sterren**

Voor haar vierde verjaardag heeft Kolletje toversokken gekregen. Telkens als ze 'Katharina Orselia Laetitia' zegt, gebeuren er wonderlijke dingen! Samen met Waffie gaat Kolletje logeren bij haar lievelingstante. Maar als ze 's nachts in een vreemd bed wakker wordt, vindt ze het wel erg donker! Zal het haar lukken om lichtjes te toveren?

I. Gort & C. d'Hollosy, **Zwijn kan toveren**

Zwijn is een held. Hij is onhandig en eigenwijs, maar hij heeft een hart van goud. In 'Zwijn kan toveren' wil hij, net als iedereen, wel eens wat anders. Supersnel zijn. Of levensgevaarlijk. Of oersterk.

Bijlage: Tovertruc De Waterpen

Wat gebeurt er?

U laat enkele kinderen goed naar een pen (of potlood of wasco) kijken. Is er iets gek aan de hand? Nee, de kinderen zullen vaststellen dat het een hele gewone pen is. U neemt de pen terug en wrijft hem over uw rechter onderarm. Daarbij spreekt u een indrukwekkende toverspreuk uit, bijvoorbeeld: 'Hokus Pokus Pilates Pas, ik wou dat deze pen een kraantje was!' Vervolgens knijpt u hard in de pen en wat blijkt... er sijpelt een klein straaltje water! Hoe voert u de truc uit?

Vorbereiding

Neem een klein stukje watten en maak ze een beetje nat, laat de watten een beetje uitlekken en verstopt ze dan achter uw rechteroor. Dit mogen de kinderen natuurlijk niet zien!

Uitvoering

Pak dan een pen en laat de leerlingen de pen goed onderzoeken (zie hierboven). Zeg niets over water, maar vertel dat u kunt toveren. Als u de pen terug krijgt pakt u hem aan met uw linkerhand. Beweeg nu uw rechterhand naar uw oor toe zodat u de pen over uw rechter onderarm kan wrijven. Terwijl u wrijft, pakt u stiekem het watje achter uw oor vandaan (zie afbeelding). Stop met wrijven, beweeg uw rechterarm weer naar beneden en pak de pen vast in uw rechtervuist. Knijp nu hard in de pen; hierdoor komt er nog wat water uit het watje. Dit water zal nu aan de onderkant "uit" de pen druppen. U heeft getoverd!

(bron: <http://www.homepages.hetnet.nl/~vembde/waterpen.html>)

Achtergrondinformatie

Voorlezen is belangrijk...

...voor de taalontwikkeling!

Het voorlezen van prentenboeken is heel belangrijk voor de taalontwikkeling van de kinderen: ze leren nieuwe woorden bij, ze leren goed te luisteren en ze leren te praten over het boek. Door prentenboeken interactief voor te lezen, kunt u kinderen een aantal belangrijke principes voor het begrijpend lezen aanleren. Ze leren bijvoorbeeld hun voorkennis te activeren (wat weten ze zelf al over het onderwerp?) en hun ontluikende geletterdheid wordt geactiveerd (waaronder verhaalbegrip). Centraal bij het interactief voorlezen staat steeds het stimuleren van de eigen (talige) inbreng van de kinderen.

... voor de sociaal-emotionele ontwikkeling!

De inhoud van een prentenboek kan de ervaringswereld van kinderen vergroten of oplossingen bieden voor problemen waardoor kinderen meer grip krijgen op de wereld om hen heen. De inhoud kan het kind ook laten zien dat hij of zij niet de enige is die iets moeilijk vindt, iets niet kan of iets niet durft. Prentenboeken kunnen laten zien hoe een sociale situatie in elkaar zit. Het kind kan ontdekken wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen zichzelf en de hoofdpersoon, zowel qua karakter als sociaal gedrag. Prentenboeken kunnen bruikbare oefensituaties bieden en daarnaast leerzame elementen bevatten die de sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen positief kunnen ondersteunen.

Meer weten over voorlezen en taalontwikkeling?

Het Expertisecentrum taal, onderwijs en communicatie (Etoc) is gespecialiseerd in taalontwikkeling bij alle vakken, op alle onderwijsniveaus. Het Etoc biedt peuterspeelzalen, kinderdagverblijven en basisscholen de kans om samen met deskundigen te werken aan specifieke thema's van taalactiverende didactiek. We werken vraaggericht vanuit behoeften en wensen van het team. Voor meer informatie kunt u kijken op de website van het Etoc (<http://www.etoc.nl>) of kunt u contact opnemen met het secretariaat van het Etoc (etoc@rug.nl of 050-3637277).